

A vallásszabadság újabb korszaka.

II. Lipót jutván a trónra, az 1791. évi I. és II-ik t.-cikk szerint az ország törvényeit s a 4 bevett vallás szabadságát megerősíti s a Leopoldi oklevél után bekövetkezett sértéseket és jogtalanságokat még ugyanazon országgyűlés alatt orvosolni igéri; kijelenti, hogy e fejedelemség alkotmányát régi törvényes állapotába visszahelyezi s mindezeket a kir. eskübe is befoglalja, a mi meg is történt.

Az alatta keletkezett vallási törvények szerint:

A négy bevett vallás az eddigi törvényeknek megfelelőleg jogaik, szabadságaik, szabad gyakorlatuk és egyenlőségében megerősített s az ezzel ellenkező rendeletek eltöröltettek (LIII. t.-c.).

Kimondatott, hogy a főhivatalokra is mind a négy vallásból választandók (XX. t.-c.);

hogy a II. József által világi bírósághoz utalt házassági bontó perekben egyházi törvényszékek ítéljenek (XXXIV. t.-c.);

hogy a különböző vallásu szülőktől vagy a vegyes házasságokból származó gyermekek szüleik nemét kövessék, a fiú az atyjának, a leány az anyjának vallását s a szerint kereszteltesse- nek és neveltessenek, az ezzel ellenkező bármily szerződésnek pedig semmi ereje ne legyen (LVIII. t.-c.);

hogy a 4 bevett vallás lelkésze bármely helyre — városba, faluba, udvarba, kórházba, fogházba sat. — ellátogathat, a más vallás lelkészének hivatalába beavatkozás nélkül, saját vallásához tartozó betegeket vigasztalni, halálra előkészíteni, elítélteknek szentséget kiszolgáltatni s halottakat eltemetni (LVIII. t.-c.); hogy a ref., luth. és unitáriusok a saját hitelveik szerinti 3-ik és 4-ik izekre vonatkozó rokonsági házassági akadály alól egyszerűsmindenkorra felmentetnek (LIX. t.-c.);

hogy a Lipót-féle oklevél óta elvett templomok, tornyok s belső plébániai telkek a jelen állapotban meghagyatnak s minden bevett vallásfelekezet építhet bármely helyen templomokat, tornyokat, iskolákat s a jelenleg birtokukban levő vagy jövőben szabadon építendő templomaik, tornyaik, harangjaik, cintermeik, fő- és középiskoláik használatában senki sem fogja őket háborgatni (LV. t.-c.), amely rendelkezés által hatályon kívül helyezettek tekintendő az Appr. C. I. R. 1. C. 7. cikkének az az intézkedése, hogy az a fél amelynek hivei többségben vannak, a kisebbségben levők templomát elfoglalhatta;

hogy az egyes bevett vallásfelekezetek kegyes alapítványait illetőleg biztosítás nyújtatik, hogy azokat az alapítók szándékához és óhajához képest kezelhessék s hogy azokat más vallások alapítványaival nem fogják összeegyeztetni, épségben maradván a kir. felséget megillető felügyeleti jog (LIV. t.-c.).

Végül megengedettett a bev. vallásfelekezeteknek, hogy vallási könyveiket szabadon nyomtathassák, a könyvbíráló bizottság előleges vizsgálata nélkül, az azokra való felügyelet egészen a püspököknek, illetőleg az egyes vallások egyházi tanácsának tartatván fenn, kikötetvén, hogy más vallásuak azokban ne gunyoltassanak vagy kisebbittessenek.

Ferenc császár és V. Ferdinánd is a hitlevelükben a bevett vallásokat s ezek szabadságát megerősítették.

Az 1848. I. t.-cikk kimondja Magyarország és Erdély egyesítését;

az 1848. IX, t.-c. 1. §. szerint pedig „E hazában törvényesen bevett minden vallásfelekezet (a n. e. görögök is) nemzetkülömbőség nélkül teljes és tökéletes jogegyenlőséggel birnak, mind

vallásgyakorlási, mind vegyes házassági viszonyok, mind politikai igények tekintetében ;

a 2. §. szerint a 6 heti oktatás és különböző vallásuaknak egymás iskoláiban tanulhatásuk iránt minden meg van szüntetve. Térítési izgatások és vallásbeli versengést előidéző tények mint büntettek büntetendők. E törvénycikk az unio folytán nem lett szentesítve s csak országgyűlési határozat jellegével bír,

A magyar országgyűlés is az 1848: VII. t.-cikkben az uniót elfogadván, kimondatott, hogy a régi erdélyi törvények, amelyek a nemzeti szabadságnak, a jogegyenlőségnek kedvezők, fenn fognak tartatni.

Aztán meghozatott az 1848: XX. magyarországi t.-cikk a vallás dolgáról, mely az erdélyi részekre nézve is érvénnyel bír.

Ennek 1. §. kimondja, hogy :

Az unitárius vallás törvényesen bevett vallásnak nyilvánítottatik.

A 2. §. szerint „*E hazában törvényesen bevett minden vallásfelekezetre különbség nélkül tökéletes egyenlőség és viszonyosság állapítottatik meg.*

A 3. §. szerint *a bevett vallásfelekezetek egyházi és iskolai szükségletei „közálladalmi költségek által“ fedezendők s ez elvnek részletes alkalmazásával a miniszterium az illető hitfelekezetek meghallgatásával kimerítő törvényjavaslatot terjesszen be.*

A 4. §. kimondja, hogy a bevett felekezetek iskoláiba jártatás valláskülönbség nélkül kölcsönösen megengedettik.

Az 5. §. szerint a bevett vallású katonák saját tábori lelkeszeik által látandók el.

Ezzel *az unitárius vallás Magyarországon is, ahol addig elismerve nem volt, a többi bevett vallásokkal teljes jogegyenlőséget nyert, Budapestén is egyházközséget alakíthatott, templomot építhetett és szervezhette a Magyarországi esperességet is.*

Az 1848-iki szabadságharc után egyházunk még nehéz küzdelmeken ment át s a fenyegető újabb veszélyektől csak a hívek lelkes kitartása és anyagi áldozata mentette meg.

Az alkotmány helyreállításával azonban az 1868. évi XLIII. t.-c. által Magyarország és Erdély egyesítése részletesen szabályoztatott s kimondatott, hogy miután már az 1848. évi erdélyi

I-ső t.-c. által *Erdély minden lakosa* nemzetiségi, nyelvi és vallás-különbség nélkül *egyenjogunak* nyilvánított s minden ezzel ellenkező törvény eltöröltetett, az egyesült Magyarország és Erdély összes honpolgárainak egyenjogúsága, polgári és politikai tekintetben biztosított (1. §.).

Erdély *mindazon törvényei*, amelyek a bevett *vallásfelekezetek*, egyházak és egyházi hatóságok vallásgyakorlati és önkormányzati *szabadságát, jogegyenlőségét*, egymás közötti viszonyait s illetőleg hatáskörét *biztosítják*, nemcsak sértetlenül fenntartatnak, hanem az örmény és görög katolikusokra is kiterjesztetnek (14. §.).

Az 1844. évi magyarországi III. t.-cikknek a *vegyes házasságok érvényességére és az áttérések* megengedésére s ezek módzataira vonatkozó rendelkezései, a *bevett* vallásfelekezeteket illetőleg a kölcsönös viszonyosság értelmében, a törvényhozási végleges rendezésig, Erdélyre is kiterjesztetnek.

Ezen hivatkozott törvény értelmében a bevett keresztény vallások bármelyikének lelkésze előtt kötött vegyes házasságok érvényesek (2. és 3. §§.)

Az 5—11. §§-ok a r. kath. vallásról a bevett vallások valamelyikére való áttérések megengedését s módzatait szabályozzák.

VII.

Jelenlegi alkotmányjogi helyzet.

Az egyesült Magyar- és Erdélyország törvényhozása, az újabb korszellemet egyesítette az erdélyieknek a lelkiismereti szabadságot és a szabadkutatást évszázadokon át biztosított szabadgondolkozásával. A vallás ügyében hozott újabb törvények a jogegyenlőség és vallásszabadság újabb biztosítékait foglalják magukban.

Az 1868. évi 53. t.-cikk a *bevett keresztény vallásfelekezetek viszonyosságáról*, az 1894. évi 31. t.-c. a *házassági jogról*, az